

בעקבות קווי-היסוד של הממשלה החדשה

ד"ר שלמה סבירסקי
יוני 1999

A D V A I ה ז כ ר מ
C E N T E R א ד ו ר

אזורי עדיפות לאומית

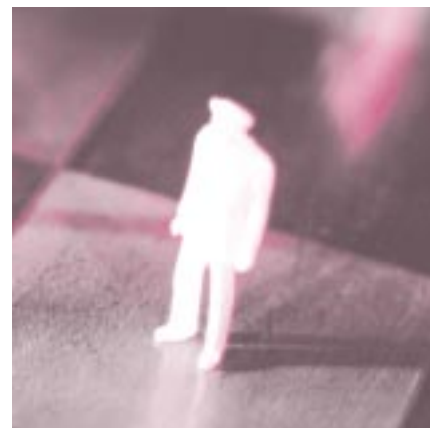
הרעיון של "אזורי עדיפות לאומית" הוא מורשת של תקופת הכיבוש והעימות, כאשר המדינה היתה מעוניינת להעניק תמיכה מיוחדת ליישובים שהוקמו במטרה לקבוע חזקה על שטחים, או ליישובים שסבלו מהעימות עם שכנותינו.

בעשורים האחרונים התבטאו חילופי שלטון בשינוי מפת אזורי העדיפות הלאומית: הליכוד העניק עדיפות להתנחלויות, בעוד שמפלגת העבודה העדיפה קיבוצים ויישובים שעל הגבול. יוצאות מכלל זה היו עיירות הפיתוח, שזכו לתמיכה לא על בסיס "לאומי", אלא על בסיס מעמדן החברתי-כלכלי החלש.

המדיניות של העדפה לאומית יצרה עיוותים קשים: למשל, יישובים ערביים, שמצבם הכלכלי-חברתי רעוע לא פחות מזה של עיירות הפיתוח, לא זכו לדרגת העדפה דומה לזו של עיירות הפיתוח.

כיום יש לישראל הסכמי שלום עם מצרים וירדן, והסכמים מתקדמים עם הרשות הפלסטינית. יתרה מזאת, קווי היסוד של הממשלה החדשה מדברים על "סיום הסכסוך הישראלי ערבי", ומציינים עוד כי "הממשלה תחדש את המשא ומתן עם סוריה במגמה להגיע להסכם שלום עמה."

על רקע זה, הגיעה השעה לבטל את ההגדרה הנוכחית של "אזורי עדיפות לאומית", ולעבור מהגדרה "לאומית" להגדרה כלכלית-חברתית. כך אפשר יהיה לכוון משאבים ממלכתיים לקבוצות בחברה הישראלית הזקוקות לסיוע: תושבי השכונות ועיירות הפיתוח, תושבי היישובים הערביים, עולי אתיופיה, היישובים הערביים הלא מוכרים. ניתן אף לרכז את כל המשאבים שיתפנו מהפסקת התמיכה בהתנחלויות וביישובי גבול מבוססים, במשימה לאומית אחת: למשל, העלאת רמת החינוך הממלכתי ביישובי הפריפריה היהודיים והערביים.

קווי היסוד של הממשלה החדשה

הממשלה תבחן מחדש את אזורי ויישובי העדיפות הלאומית. חלוקת המשאבים הממלכתיים תיעשה אך ורק על פי קריטריונים מבוססים על שיקולים ענייניים, על פי יעדי המדינה וצרכי אזרחיה ולא על פי מפתח סקטוריאלי או מפלגתי.

הארץ 6.6.99

חינוך

הבעיות כיום

א. תפוקות המערכת

- למעלה מ-60% מבני הנוער אינם מקבלים תעודת בגרות;
- הנשירה גבוהה: ביישובים ערביים, 42% לא מגיעים ל"ב; בעיירות פיתוח – 21%;
- רק מיעוט מקרב בני הנוער מגיע ללימודים אקדמיים.

ב. מבנה המערכת

- מערכת החינוך מפוצלת בין זרמים לאומיים, דתיים ועדתיים.

התוצאות:

- א. אין מדיניות חינוך ממלכתית אחידה ואוניברסלית;
- ב. כל מגזר מתקצב בנפרד, וחלק מהמגזרים מופלה לרעה.

- בתי-הספר מפרידים תלמידים לרמות שונות של לימוד: בחינוך היסודי הם מופרדים להקבצות גבוהות ונמוכות, ובחינוך התיכון הם מופרדים למסלולים עיוניים ומקצועיים.

התוצאה:

ההפרדה חורצת גורלות ומונעת מראש מחלק מהתלמידים סיכוי להגיע לתעודת בגרות ולהשכלה גבוהה.

ג. מימון המערכת

- החינוך האפור (תשלומי הורים) יצר פערים כספיים עמוקים בין בתי-ספר.

מי נפגע?

- נוער מזרחי בשכונות ובעיירות פיתוח
- נוער ערבי, ובעיקר מוסלמים, דרוזים ובדואים
- נוער אתיופי
- נוער יוצא הרפובליקות האסייתיות של ברית-המועצות לשעבר

מה היעדים הראויים?

- תעודת בגרות לכל;
- חינוך גבוה לכל;
- מימון ממלכתי מלא ושווה לכל התלמידים/ות ולכל בתי-הספר בישראל;
- תכנית לימודים מינימאלית המשותפת לכל הזרמים, המחנכת לאזרחות דמוקרטית ומטפחת יחסים סולידריים בין כל הישראלים.

תעודת בגרות לכל

שני שרי החינוך האחרונים, אמנון רובינשטיין ויצחק לוי, הצהירו על שאיפתם ש-50% מבני הנוער ישיגו תעודת בגרות. זהו איננו יעד ראוי למדינה, שכן כרוכה בו הודאה ש-50% מהתלמידים והתלמידות מיועדים להישאר גם בעתיד מחוץ למעגל.

קווי היסוד של הממשלה החדשה

1. הממשלה תעמיד את החינוך בראש סדר העדיפויות הלאומי;
2. הממשלה תפעל בהדרגה להבטיח שוויון הזדמנויות בחינוך לכל:
  - חינוך חובה לגילאי 3-4;
  - הארכה הדרגתית של יום הלימודים בבתי הספר; החזרת שעות לימוד שקוצצו; העלאת מספר הזכאים לתעודת בגרות; פיתוח מערכת החינוך המיוחד; הרחבת מערכת ההשכלה הגבוהה והבטחת חינוך גבוה;
3. הממשלה תיתן תמריצים לקידום מערכת החינוך ביישובי עדיפות לאומית ובשכונות שיקום ורווחה. כן תיתן הממשלה תמריצים ומענקים שיעודדו את משוחררי צה"ל ללמוד;
4. הממשלה תפעל להעמקת החינוך לדמוקרטיה, ליהדות ולרגישות חברתית, לכיבוד החוק והמשפט במדינה;
5. הממשלה תדאג לחינוך ילדים ממשפחות מצוקה במסגרת מערכות החינוך הממלכתיות;
6. יושם דגש על הבטיחות ותיקון ליקויי בטיחות במסודות החינוך.

איך עושים את זה?

1. על הממשלה להעמיד לרשות מערכת החינוך תקציב רב-שנתי, המציין יעדים, צעדים, הקצאות ולוח זמנים;
2. על משרד החינוך לפעול על פי עקרון שוויון ההזדמנויות, לבטל את תמיכתו בחינוך האפור וליטול על עצמו את המימון המלא של כל הפעילויות הלימודיות המתבצעות בכל בתי הספר; לחליפין, על משרד החינוך להעניק פיצוי מלא לבתי ספר שאינם נהנים מחינוך אפור;
3. על משרד החינוך להתנות הענקת מימון ממלכתי לבתי-ספר או לרשת של בתי-ספר בקיום תכנית לימודים מינימלית, המשותפת לכל בתי הספר בישראל;
4. על משרד החינוך לאפשר לכל תלמיד ותלמידה ללמוד בכל מוסד חינוך המקבל מימון ממלכתי, ללא הבדל עדה, דת, מעמד או לאום. זאת, על מנת לקדם אינטגרציה לא רק בין מזרחים לאשכנזים אלא גם בין יהודים לערבים;
5. על משרד החינוך לבטל את ההפרדה של תלמידים להקבצות גבוהות ונמוכות;
6. על משרד החינוך להתנות מתן רשיון להפעלת מסלול מקצועי בכך שתלמידי המסלול ילמדו גם את כל המקצועות העיוניים הדרושים כדי לעמוד בדרישות הסף של האוניברסיטאות;
7. על משרד החינוך ועל הרשויות המקומיות להימנע מלהעסיק מורות ומורים שלא קיבלו הכשרה ללמד ברמה העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות;
8. על משרד החינוך ועל הרשויות המקומיות להפסיק את ההתקשרות עם רשתות חינוך (אורט, עמל וכיו"ב) שאינן מספקות כוח הוראה ותכנית לימודים שיכשירו את כל תלמידיהן לבחינות בגרות ברמה התואמת את דרישות הסף של האוניברסיטאות.

בריאות

הבעיות כיום

מערכת הבריאות, שלא כמו מערכת החינוך, מציגה תפוקות גבוהות: על פי רוב מדדי הבריאות, ישראל נמנית על הארצות המתקדמות ביותר. מערכת הבריאות נהנית גם מחקיקתו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שהוא אוניברסליסטי ושוויוני ברוחו.

הבעיות העיקריות של מערכת הבריאות הן שלוש:

1. חוק ביטוח בריאות ממלכתי קבע מנגנון מימון שאינו עונה על צרכים משתנים;
2. האוצר הולך ומקצץ את השתתפותו במימון של שירותי הבריאות של קופות החולים, וכתוצאה מכך מתחילות להתפתח שתי רמות של רפואה, האחת לעניים והשנייה לעשירים;
3. משרד הבריאות שם דגש יתר על טיפול באמצעות בתי חולים, ופחות על הרפואה המונעת.

מי נפגע?

חולים מעוטי הכנסה

חולים תושבי פריפריה

חולים קשישים

קבוצות אוכלוסייה המפתחות בעיות בריאות שניתן היה למנוען.

מה היעדים הראויים?

- העמדת המימון של חוק ביטוח בריאות ממלכתי על בסיס איתן וקבוע. בסיס המימון של כל השירותים המובטח בחוק ביטוח בריאות ממלכתי התערער כאשר הכנסת קבעה את עלות הסל בלי לקחת בחשבון גידול באוכלוסייה, הזדקנות האוכלוסייה וההתפתחויות בטכנולוגיה הרפואית.
- בסיס המימון התערער עוד כאשר הכנסת ביטלה את המס המקביל שהיה מוטל על המעסיקים ואשר הכנסותיו הוקדשו למימון של שירותי הבריאות.
- חיזוק מעמדן של הרפואה הקהילתית ושל הרפואה המונעת. משרד הבריאות שם בראש מעייניו, באופן מסורתי, את בתי החולים. ואילו שיפור נוסף ברמת הבריאות של אוכלוסיית ישראל, ובייחוד של תושבי אזורי הפריפריה, יושג בעיקר באמצעות פיתוח שירותי הבריאות המונעת. שתי דוגמאות מובהקות לשיפור שכזה הן הורדת שיעור תמותת התינוקות הגבוהה, יחסית, באוכלוסייה הערבית, וגילוי מוקדם של סרטן השד אצל נשים ערביות.

קווי היסוד של הממשלה החדשה

● הממשלה תבטיח שכל אזרח בישראל ייהנה מביטוח בריאות, שבמסגרתו יקבל את כל שירותי הבריאות שהוא נזקק להם;

● הממשלה תשים דגש מיוחד על אספקת שירותי בריאות הולמים לגמלאים ועל הסדרת האשפוז הסייעודי;

● הממשלה תדאג להספקת מקומות אשפוז ולמכשור רפואי מודרני בבתי החולים ובמרפאות, לקיצור הליכים ביורוקרטיים וזמני המתנה לטיפול רפואי.

איך עושים את זה?

● על הכנסת לשנות את הבסיס לקביעת עלות הסל, כך שיכלול מזדים לגידול באוכלוסייה, הזדקנות האוכלוסייה וחידושים בטכנולוגיה הרפואית.

● החזרת המס המקביל

על הממשלה לשוב ולהטיל את המס המקביל על המעסיקים.

אם המס המקביל לא יוחזר בשיעורו המלא, ו/או אם יתברר כי תקבוליו אינם מספיקים למימון המערכת, יכולה הממשלה לנקוט באחד מן הצעדים הבאים, או בשניהם:

● העלאת התקרה של מס הבריאות

כיום, ההכנסה הגבוהה ביותר עליה משלמים מס בריאות בשיעור של 4.8% היא 24,000 ש"ח בחודש. מי ששכרו גבוה יותר, לא משלם יותר.

● העלאת מס הבריאות

העלאת מס הבריאות עדיפה על הטלת תשלומים על החולים. העקרון המרכזי בחוק ביטוח בריאות ממלכתי הוא שטיפול צריך להינתן לפי הצורך הרפואי, ולא לפי היכולת של הפרט לשלם עבורו.

● על הממשלה לבטל את התשלומים שהוטלו על החולים בספטמבר 1998.

בספטמבר 1998 הוטלו תשלומים עבור בדיקות, עבור ביקור אצל רופא מומחה ועבור ביקור במרפאת חוץ של בתי חולים. אם הממשלה החדשה רוצה להבטיח שחולים יוכלו "לקבל את כל שירותי הבריאות שהם נזקקים להם", ראוי שהפעולה הראשונה שלה בתחום הבריאות תהיה חקיקה שתבטל את התשלומים החדשים.

● על הכנסת לכלול את האישפוז הסייעודי בסל שירותי הבריאות הניתנים במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

חוק ביטוח בריאות ממלכתי לא כלל את האשפוז הסייעודי בסל שירותי הבריאות. אי הכללתו של האשפוז הסייעודי מהווה אפליה נגד גמלאים ששילמו מס בריאות כל חייהם. בנוסף, גורם הדבר להתרוששות של חולים סיעודיים ושל משפחותיהם.

● על הממשלה לטפח את הרפואה המונעת ולעודד סגנונות חיים בריאים

השקעות מזעריות ברפואה מונעת עשויות לחסוך הוצאות גדולות בטיפול רפואי.

להלן מספר דוגמאות:

1. מסע נגד העישון.

2. עידוד הפעילות הגופנית.

3. עידוד התזונה הנכונה.

4. משרד הבריאות יכול להשיג שיפור נכבד ברמת הבריאות הכללית במחיר נמוך ביותר, על-ידי אימוץ מדיניות של הוספת ויטמינים ומינרלים (ברזל, ויטמין B, סידן וחומצה פולית) למוצרי מזון בסיסיים, כדוגמת החלב, הקמח ומאכלי התינוקות. תוספות אלה יכולות למנוע מחלות כמו אנמיה בתינוקות, מומים מולדים במערכת העצבים המרכזית ובריחת סידן העצמות.

השכר

הבעיות כיום

- מזה כשני עשורים, ובייחוד מאז מדיניות הייצוב של 1985, מצויה ישראל במהלך היסטורי של הורדת השכר של מרבית העובדות והעובדים. להלן כמה נתונים:
- עלות השכר של פועל ייצור ישראלי התרחקה מאוד מזו של פועל במערב אירופה;
- כ-40% מהעובדות והעובדים משתכרים שכר מינימום או פחות;
- אם לשפוט על פי ההכנסה מעבודה, כשליש מהישראלים מצויים מתחת לקו העוני, ורק הודות לקצבאות הביטוח הלאומי מצליחים כמחציתם לצוף מעל לקו;
- כמחצית מן הנישומים אינם משלמים מס הכנסה, שכן שכרם מציב אותם מתחת למדרגת המס התחתונה.
- הורדת השכר היא שעומדת מאחורי התרחבות הפערים, הירידה ברמת החיים, העוני ואובדן תחושת הייעוד והתקווה של ישראלים רבים.

מי נפגע?

- ערבים, מזרחים, עולים חדשים – ונשים בכל מגזרי החברה.
- אם נגדיר את השכר הממוצע של שכיר עירוני כשווה ל-100, הרי ששכר של שכיר עירוני אשכנזי עמד ב-1996 על 146, זה של מקבילו המזרחי עמד על 92, וזה של מקבילו הערבי עמד על 72. שכר הנשים, לחדש, עומד על 60% מזה של הגברים, ולפי שעה – על 80%.

מה היעדים הראויים?

- שכר המאפשר לעובד ולעובדת קיום עצמאי בכבוד, ללא תלות בקצבאות הביטוח הלאומי, והמאפשר ליטול חלק בקיום מערכות המדינה באמצעות תשלום מסים.

איך עושים את זה?

- הממשלה צריכה להוביל מהלך היסטורי של העלאה הדרגתית של השכר.
- למהלך שכזה צריכים להיות שלושה שותפים: המדינה, החברות הגדולות והאיגודים הגדולים. הממשלה עצמה יכולה לפעול בכמה מישורים:
- העלאת שכר המינימום
- שכר המינימום כיום – 47.5% מהשכר הממוצע – אינו מאפשר קיום בכבוד. במשפחות שבהן יש מפרנס אחד, שכר המינימום מציב את המשפחה מתחת לקו העוני.
- אכיפה של שוויון בשכר בין נשים לגברים
- יש שלוש סיבות עיקריות לפער בשכר בין נשים לגברים בשרות המדינה:
  - א. גברים מקבלים תשלום עבור יותר שעות נוספות;
  - ב. גברים מקבלים יותר הוצאות רכב;
  - ג. גברים מקודמים בסולם הדרגות יותר מנשים.
- כל אלה ניתנים לתיקון בטווח קצר באמצעות פעולה תקיפה של הממשלה.

קווי היסוד של הממשלה החדשה

נושא השכר אינו מוזכר כנושא מרכזי בקווי היסוד, אך למעשה הוא עומד מאחורי רבות מהבטחות הממשלה החדשה:

מאבק באבטלה וטיפול צמיחה יציבה היוצרת תעסוקה;

יצירת תנאי חיים וסביבה שייטנו תחושת ייעוד ותקווה וימנעו ירידה מן הארץ;

הבטחת שוויון הזדמנויות לכל;

הממשלה תשתית את מדיניותה על עקרונות השוויון, הצדק והאחוה ויישומם לגבי כל המגזרים, העדות והקבוצות בחברה הישראלית;

הממשלה תראה את צמצום הפערים ואת יישום עקרונות הצדק החברתי כמרכיבים חיוניים במדיניותה הכלכלית וממילא בחוסנה של מדינת ישראל;

הממשלה תפעל לקידום שכבות רחבות בעם, לצמצום הפערים ולהעלאת רמת החיים של השכבות החלשות;

הממשלה תפעל לבנות מדינת רווחה וחברה צודקת, בעלת רגישות לצורכי הפרט; היא תעמיד במרכז מדיניותה את הדאגה לאזרח ואת המאבק באבטלה ובעוני. הממשלה תנקוט מדיניות כוללת לצמצום הפערים החברתיים ולהקטנת ממדי העוני.

עובדי חברות כוח אדם ועובדים זרים*

המהלך ההיסטורי של הורדת שכר העובדים והעובדות הושפע משתי תופעות: האחת, כניסתם לשוק העבודה של מאות אלפי עובדים לא ישראלים: תחילה עובדים פלסטיניים, ומאז האינתיפאדה גם עובדים מארצות ויבשות רחוקות. עובדים אלה מועסקים בתנאים נחותים ובשכר נמוך מזה של מקבליהם הישראלים; עצם נוכחותם משמשת מנוף בידי המעסיקים הישראליים להוריד את השכר של כלל העובדים. התופעה השנייה: צמיחתן של חברות כוח אדם, המעסיקות כ-5% עד 7% מכוח האדם בישראל, בתנאים נחותים משל שאר המועסקים.

היעדים הרצויים

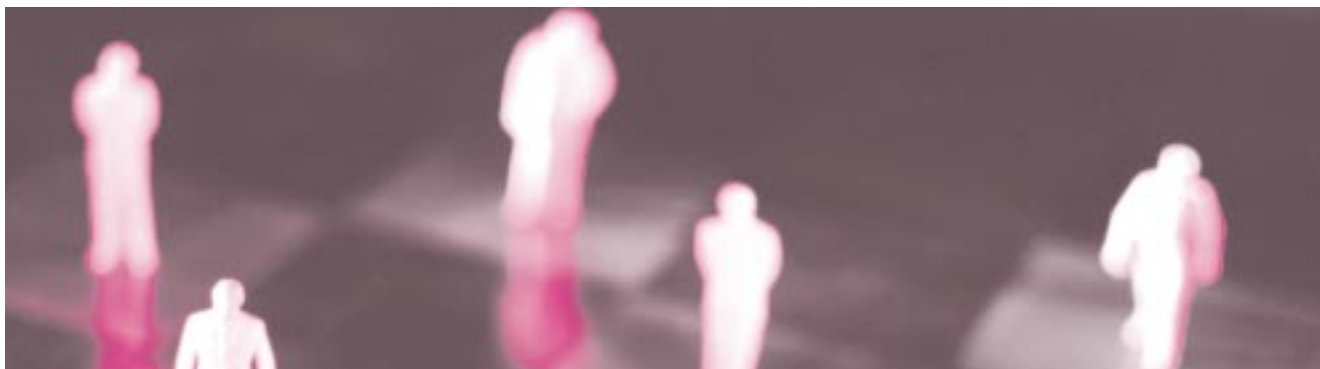
אם רוצה הממשלה בטובתם של אזרחי ישראל, ובעת ובעונה אחת לשפר את מצבם של העובדים הזרים החיים ועובדים בקרבנו, עליה לקבוע לעצמה שני יעדים:

- השוואת תנאי ההעסקה של העובדים הזרים לאלה של העובדים הישראלים
- הגבלת ההעסקה של עובדי חברות כוח-האדם לעבודות זמניות בלבד

איך עושים את זה?

- החלת חוק ביטוח בריאות ממלכתי על העובדים הזרים; כיום, סל השירותים שהמעסיקים רוכשים עבור עובדיהם מצומצם ביותר.
- השוואת הביטוח מפני פגיעה בעבודה לזה של עובדים ישראליים; כיום, גמלאות בעבור פגיעה בעבודה המשולמות לעובדים זרים מגיעות ל-37.5% בלבד משכרם המלא, במקום 75% כקבוע בחוק.
- תיקון חוק העסקת עובדים על ידי קבלני כוח אדם, כך שייקבע כי בתום 3 חודשי העסקה, יעברו העובד/ת מחברת כוח האדם אל המעסיק עצמו ויקבלו שכר ותנאי עבודה לפי ההסכם הקיבוצי החל על מקום העבודה בו הם מועסקים.

* הפרקים על עובדים זרים ועל עובדי חברות כוח אדם נסתמכו על מאמרה של הגב' חנה זוהר, "עובדות חוץ ועובדות חברות כוח אדם: הפגיעות ביותר בשוק העבודה" בתוך שדולת הנשים, מרכז אדוה והמרכז לחקר המגדר במכללת בית ברל, שוויון לנשים במדינת הרווחה הישראלית 1999.

מיסוי יחידים

הבעיות כיום

- כבר ברמת שכר בינונית מגיעים לשיעור מס שולי גבוה;
- שיעור המס השולי העליון – 50% – חל הן על מי שמשתכר כ-17,000 ש"ח לחודש והן על מי שמשתכר 100,000 ש"ח ויותר.
- שכרם של 50% מהישראלים נמוך מהסף התחתון של מס הכנסה.

מי נפגע?

- בעלי הכנסות בינוניות, המגיעים מהר מדי לשיעור מס שולי גבוה, יחסית.
- בעלי ההכנסות הנמוכות מסף המס התחתון, הנפגעים מכך שרמת חייהם נמוכה ומכך שנמנעת מהם שותפות בקיום מערכות המדינה.

מה היעדים הראויים?

- מערכת מס פרוגרסיבית, שתקטין את הנטל על בעלי הכנסות בינוניות ותעלה את המיסוי על בעלי הכנסות גבוהות וגבוהות מאוד;
- מערכת שכר שתאפשר לרוב המכריע של העובדים והעובדות להיות שותפים במימון מערכות המדינה באמצעות תשלום מסים.
- הישראלים שאינם משלמים מס למדינה משלמים למעשה מס למעסיקים, שכן השכר הנמוך שלהם הוא המאפשר את הרווח של המעסיקים. מערכת שכר ראויה צריכה לאפשר לישראלים אלה גם להשתכר בכבוד וגם לשלם מס למדינה.

איך עושים את זה?

- יש לרווח את מדרגות המס הבינוניות;
- יש להוסיף מדרגת מס של 60% לבעלי שכר גבוה מאוד;
- שיעור המס השולי העליון בישראל הוא לא הגבוה בעולם; יש לפחות 11 מדינות מפותחות שבהן שיעור המס השולי גבוה יותר: יפאן (65% [1995]); דנמרק (63.50%); הולנד (60%); גרמניה (57%); צרפת (56.8% [1995]); ספרד (56%); שוודיה (56%); בלגיה (55%); קנדה (53%); לוקסמבורג (51.25%); איטליה (50.8%) (מינהל הכנסות המדינה, דו"ח שנתי 1996, מס. 46, 1997: עמ' 428).

קווי היסוד של הממשלה החדשה

הממשלה תפעיל מדיניות תקציבית שתאפשר הקטנה הדרגתית של נטל המס;

כדי לתת תמריץ לעבודה ולצמיחה תכין הממשלה רפורמה במערכת המיסוי, במגמה להקטין את שיעורו של המס, בעיקר למעמדות הביניים.

מיסוי מעסיקים

הבעיות כיום

● השתתפות המעסיקים במימון פעולות הממשלה נמוכה, יחסית לארצות אחרות. מאז מדיניות הייצוב של 1985, נהנים המעסיקים בישראל מהטבות מפליגות מצד הממשלה: מס החברות הורד משיעור של 61% לשיעור של 36%; דמי הביטוח הלאומי שמעסיקים משלמים בגין עובדיהם הורד משיעור של 15.65% לשיעור של 4.93%; ומס המעסיקים בוטל כליל.

משרד האוצר מודה כי קצב הורדת מס החברות בישראל היה מהיר. במשך כל העשור האחרון היו מדינות שבהן שיעור מס החברות היה גבוה מאשר בישראל: למשל, גרמניה, הולנד, קנדה, יפאן ואירלנד. יתרה מזאת, חלק מהמדינות שהורידו את מס החברות בעבר, שבו והעלו אותו לאחורונה מחדש: ארצות הברית (מ-34% ל-35%), גרמניה (מ-41.86% ל-48.375%), צרפת (מ-33.3% ל-36.3%), איטליה (מ-36% ל-37%), קנדה (מ-33% ל-46.12%), יפאן (מ-45% ל-51%).

מי נפגע?

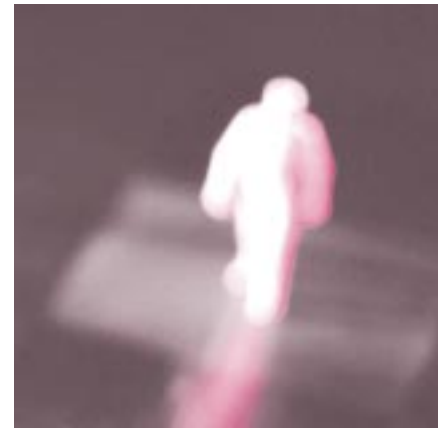
המיסוי הנמוך של המעסיקים פוגע ביכולת הממשלה לממן שירותים שהיא מספקת, וביניהם השירותים החברתיים. מדי שנה משלמת הממשלה כ-10 מיליארד ש"ח במקום המעסיקים, בגין דמי ביטוח לאומי. לשם השוואה, תקציב משרד החינוך עומד על כ-20 מיליארד ש"ח, ותקציב משרד הבריאות על כ-12 מיליארד ש"ח.

מה היעדים הראויים?

השתתפות גבוהה יותר של המעסיקים במימון פעולות הממשלה, ביחוד לאור המאמץ הלאומי הנדרש, לפי קווי היסוד של הממשלה.

איך עושים את זה?

● העלאת מס החברות
● החזרת המס המקביל
המס המקביל בוטל ב-1996. הכנסות המס המקביל הוקדשו למימון מערכת הבריאות. בעקבות ביטול המס המקביל, ישראל היא אחת המדינות הבודדות במערב שבהן המעסיקים אינם שותפים למימון ביטוח הבריאות של עובדיהם.

קווי היסוד של הממשלה החדשה

קווי היסוד של הממשלה אינם מזכירים כלל את מיסוי המעסיקים. זהו נושא חשוב ביותר:

אם נחושה הממשלה החדשה בדעתה לשנות את סדר העדיפויות הלאומי, היא תהיה זקוקה להכנסות. מיסוי המעסיקים הוא מקור הכנסות נכבד: בשנת 1998 הכניס מס החברות לבדו כ-14 מיליארד ש"ח לקופת המדינה - כ-11% מסך הכנסות המדינה ממסים.

דירור

הבעיות כיום

מאז 1992 נשחקו המשכנתאות הממשלתיות ביותר מ-100%; כתוצאה מכך, הן מממנות רק כ-10% מרכישת דירה בתל אביב, 13% מדירה בירושלים ו-47% מדירה בצפון הארץ. זוג צעיר הרוצה לרכוש דירה נזקק לעזרה גדולה מההורים; אם להורים אין כסף, אין לזוג אפשרות לקנות דירה. תכנית גדיש, שנכנסה לתוקף בשנת 1998, לא רק שלא שיפרה את מצבם של רוב הזוגות הצעירים, אלא הרעה אותו: המשכנתא לא גדלה באופן משמעותי, אבל עתה נאלצים רוב הזוגות לשלם ריבית שוק במקום ריבית המסובסדת על-ידי משרד הבינוי והשיכון.

חסרי דירה מעוטי הכנסה מתקשים אף הם לרכוש דירה. למרות שתוכנית גדיש שיפרה את תנאי הרכישה של בעלי הכנסה נמוכה, תנאים אלה מאפשרים להם לרכוש דירה רק במקום המוגדר כאזור עדיפות לאומית.

מי נפגע?

- זוגות צעירים שהוריהם מעוטי הכנסה;
- זוגות צעירים בשכונות ובעיירות פיתוח;
- זוגות צעירים ערביים, המופלים לרעה בגובה המשכנתא בגלל אי שירות בצה"ל;
- יחידים ומשפחות מעוטי הכנסה.

מה היעדים הראויים?

- העלאת המשכנתאות הממשלתיות לכל הזוגות הצעירים.
- מתן פתרונות דירור חלופיים, כדוגמת דירות להשכרה, ליחידים ולמשפחות מעוטות הכנסה.

איך עושים את זה?

- הגדלת המשכנתאות לזוגות צעירים שהוריהם אינם יכולים לעזור להם, לפי מבחן הכנסות.
- ביטול ההעדפה הניתנת לרוכשי דירות באזורי עדיפות לאומית, ומעבר לשימוש במדדים חברתיים-כלכליים בלבד בעת קביעת גובה המשכנתא הממשלתית.
- ביטול האפליה נגד זוגות ערביים והנהגת קריטריונים חברתיים-כלכליים אוניברסליים.
- בניית דירות להשכרה המיועדות למשפחות שאינן מסוגלות לעמוד בנטל של רכישת דירה. הממשלה הקודמת הקציבה הקצאה לבניית דירות להשכרה, אך אלה נבנו או יועדו רק למשתכנים חרדיים.

קווי היסוד של הממשלה החדשה

הממשלה תפעל ליישם את חוק הדירור הציבורי בכפוף למגבלות התקציב. כן תפעל הממשלה באופן של משפחות ברוכות ילדים, לזוגות צעירים, לעולים חדשים, לחיילים משוחררים לתושבי שכונות מצוקה יתאפשר לרכוש או לשכור דירה במחירים ובתנאים סבירים.

קצבאות הביטוח הלאומי

הבעיות כיום

- קצבאות הביטוח הלאומי המחליפות הכנסה מעבודה – קצבת זקנה ושארים, הבטחת הכנסה, ודמי מזונות – מאפשרות רמת מחיה ברמה של קו העוני או מעט מעליו;
- בישראל אין פנסיה חובה, ועל כן רבים נסמכים לעת זקנה אך ורק על קצבאות הביטוח הלאומי;
- כשליש ממקבלי קצבת זקנה ושארים אינם נהנים מכל הכנסה אחרת, והם זקוקים להשלמת הכנסה כדי לעלות מעט מעל לקו העוני.

מי נפגע?

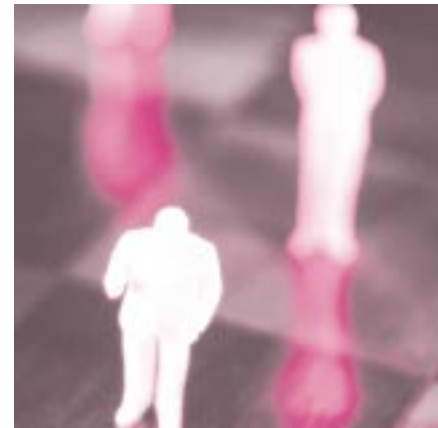
- קשישים ששכרם במהלך שנות עבודתם היה נמוך;
- מקבלי קצבאות שאינם נהנים מכל הכנסה אחרת, או שהכנסותיהם האחרות נמוכות.

מה היעדים הראויים?

- רמת חיים סבירה יותר לאנשים החיים מקצבאות הביטוח הלאומי.
- פנסיה חובה לשכירים ולעצמאים.

איך עושים את זה?

- העלאת קצבת יחיד ללא פחות מ-35% מהשכר הממוצע במשק, ושמירה קפדנית על מנגנון עדכון כדי למנוע שחיקה של הקצבאות.
- חקיקת חוק פנסיה חובה, שיחייב כל עובד ועובדת להפריש אחוז מסוים ממשכורתם לקרן פנסיה ושיחייב כל המעבידים לתרום לקרן הפנסיה של עובדיהם.

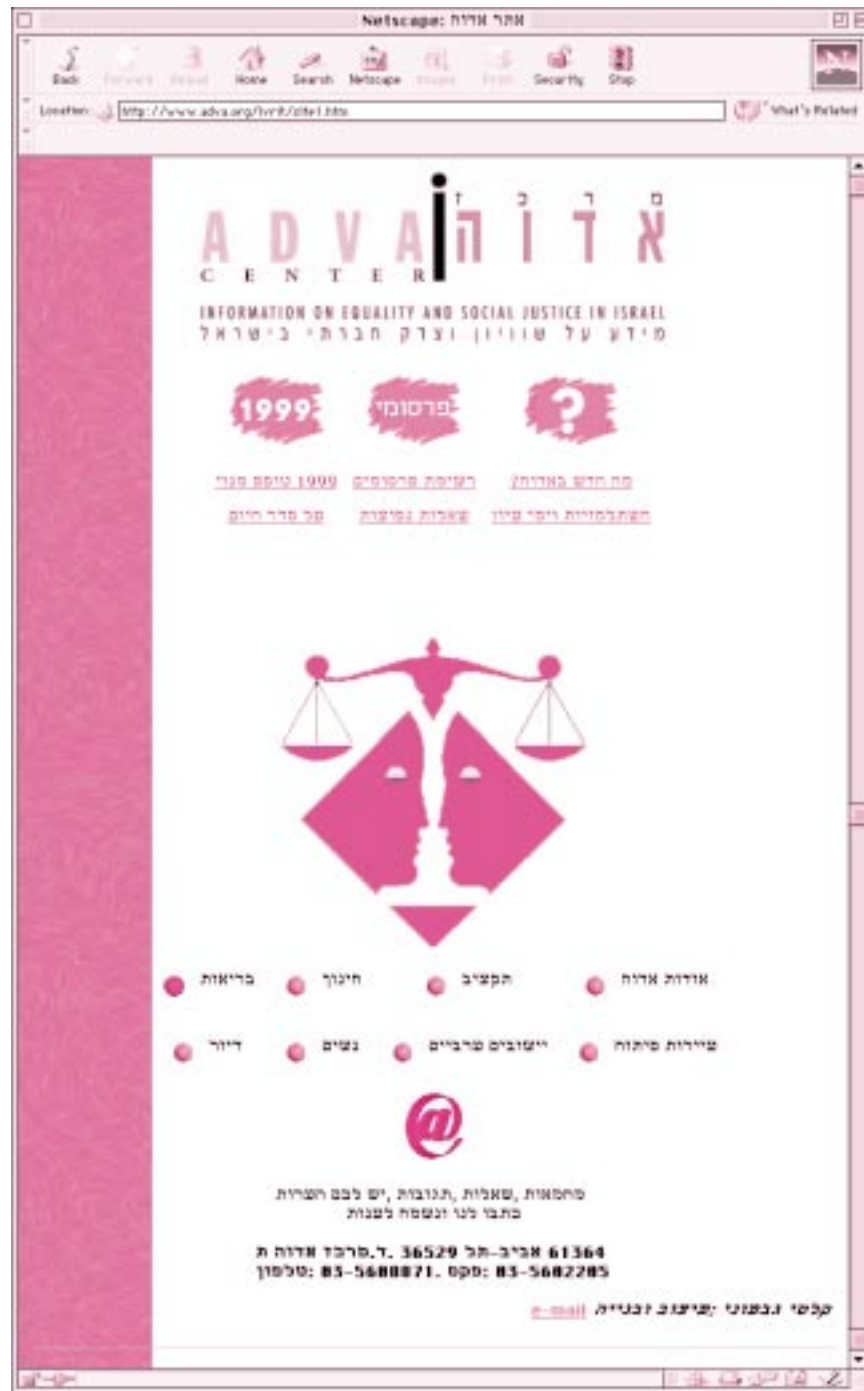

קווי היסוד של הממשלה החדשה

הממשלה תפעל לבנות מדינת רווחה וחברה צודקת, בעלת רגישות לצרכי הפרט; היא תעמיד במרכז מדיניותה את הדאגה לאזרח ואת המאבק באבטלה ובעוני. הממשלה תנקוט מדיניות כוללת לצמצום הפערים החברתיים ולהקטנת ממדי העוני. הממשלה תפעל לשיפור מצבם של הגמלאים והקשישים בחברה.

בקרו באתר האינטרנט של מרכז אדוה

www.adva.org

מרכז אדוה
א ד ו ה א כ ר מ
C E N T E R

INFORMATION ON EQUALITY AND SOCIAL JUSTICE IN ISRAEL
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל

פרסום של מרכז אדוה. ת.ד. 36529, תל-אביב 61364. מל': 5608871 (03); פקס: 5607108 (03)
Published by Adva Center. P.O. Box 36529, Tel-Aviv 61364, Israel. Tel (03) 5608871, Fax (03) 5602205
Email: advainfo@netvision.net.il, Web site: www.adva.org

